

Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΩΝΗΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Μετάφραση Σ. Α. Σ.

Ι. ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Σ' ό,τι αφορά τή μουσική δωματίου, δέ γεννιέται ζήτημα καθορισμού του αριθμού τών όργάνων, μιά κι είναι γνωστό ότι κάθε μέρος ενός τέτοιου πολυφωνικού συνόλου πρέπει νά πιζίζεται από ένα μονάχα έκτελεστή· κι αυτό γίνεται από τήν πιά παλιά εποχή ως σήμερα.

Στήν περιοχή όμως τής μουσικής όρχήστρας, ή σημερινή σύνθεση τών όργανικών ομάδων (από άποψη αριθμού όργάνων) είναι πραγματικά κακή.

Είναι γνωστό ότι ή όρχήστρα αποτελείται από δύο μεγάλες ομάδες όργάνων, πού παρουσιάζουν μιά έντονη διαφορά μεταξύ τών :

1ο. Τήν ομάδα πού αποτελείται από όλα τά όργανα πού παίζονται μέ δοξάρι, και πού όνομάζονται και έγχορδα, (δέν είναι έντελως άκριβης ό θρος στήν περίπτωση αυτή). Ή ομάδα αυτή όποδιαίρειται σε πέντε μικρότερες ομάδες : 1α βιολιά, 2α βιολιά, βιόλες άλλες, βιολοντσέλα και κοντραμπάσο. Κάθε μιά άπ' αυτές τις ομάδες αποτελείται από ένα σύνολο όμοιων όργάνων, πού παίζουν συνήθως σε ταυτοφώνια.

2ο. Τήν ομάδα πού περιλαμβάνει όλα τά άλλα όργανα (πνευστά, κρουστά, κλπ.) ή όπου κάθε όργανικό μέρος παίζεται από ένα μόνο έκτελεστή.

Αυτή ή διαφορά είναι ελογη άν λάβουμε όπ' όψει μας ότι ένα όργανο πού παίζεται μέ δοξάρι είναι γενικά λιγότερο ήχητερό από ένα όργανο πνευστό, τής ίδιας ήχητικής οξέτητας, ή κρουστό.

Είναι άπαραίτητο λοιπόν νά ίσορροπήσουμε τις αντίστοιχες ήχητικές δυνάμεις τών δύο ομάδων πού άναφέρουμε, γιά νά μπορεί ό άκροάτης νά διακρίνει κα' θραδ το μέρος κάθε όργάνου ξεχωριστά. Δηλαδή δέν πρέπει ή ήχητικότητα τής μιάς ομάδας νά είναι τόσο δυνατή ώστε νά σκεπάει τήν ήχητικότητα τής άλλης. Μιά λοιπόν κι ή άριθμητική σύνθεση τής δεύτερης ομάδας είναι άπόλυτα άμετάβλητη, άφοι το κάθε μέρος τής πρέπει νά έκτελείται από ένα μόνον έκτελεστή, πρέπει—γιά νά πετύχουμε τήν ήχητική ίσορροπία τών δύο ομάδων—νά καθορισουμε μέ πολλή προσοχή τόν αριθμό τών έγχόρδων όργάνων.

Ός τά μέσα του 19ου αιώνα, ό αριθμός τών έγχόρδων όργάνων — πολύ περιορισμένος — έξισοφάλιζε στήν όρχήστρα μιά τέλεια ίσορροπία. Όταν όμως, μέ

τό Μπετόβεν και πρό πάντων μέ τό Βάγκνερ και μέ τούς μεταγενέστερους τους συνθέτες, ή δεύτερη ομάδα τής όρχήστρας πλουτίστηκε από συμπληρωματικά όργανα, έκριναν άπαραίτητο, γιά τήν έκτέλεση αυτής τής καινούργιας μουσικής, ν' αόξήσουν αισθητά τόν αριθμό τών έγχόρδων. Έτσι φτάσαμε νά έχουμε, στήν εποχή μας, σε μιά όρχήστρα 16 πρώτα βιολιά, 16 δεύτερα, 12 βιόλες άλλες, 10 ή 12 βιολοντσέλα και 8 ή 10 κοντραμπάσο! Βέβαια δέν έχουμε νά πούμε τίποτε προκειμένου γιά έργα γραμμένα ειδικά γιά όρχήστρες πού πρέπει νά έχουν τέτοια σύνθεση. Μά ή πλάνη, ή βαρεία πλάνη, βρίσκεται στή χρησιμοποίηση μιάς τόσο πληθωρικής όρχήστρας γιά τήν έκτέλεση έργων του Μόσαρτ, του Γκλόκ, του Μπετόβεν, του Σούμαν, του Βέμπερ, κλπ... Ή ήχητικότητα τών έργων αυτών βρίσκεται τέλεια άλλοιωμένη κι έξω από τήν πραγματικότητα μέ μιά τέτοια όρχήστρα. Γιατί άν στις σιγαρές άποχρώσεις, μπορεί (μ' έναν άξιο μάεστρο) ή ίσορροπία αυτή νά πετυχαίνεται, δέ συμβαίνει τό ίδιο στά φόρτε, όπου ό ήχος τών ζυλίνων όργάνων έκμυθενίζεται έντελως από τόν τεράστιο όγκο τών έγχόρδων: ή ήχητικότητα πού κλαρινέτου π.χ. δέ μπορεί νά καλώψει άποτελεσματικά μέ τόν ήχητικό όγκο τών 16 πρώτων βιολιών.

Ή συνέπεια λοιπόν είναι ότι άκούμε πάντα, στις μεγάλες συμφωνικές συναυλίες και στά μεγάλα λυρικά θέατρα, αισθητά άλλοιωμένα όλα τά έργα πού δέ γράφτηκαν γιά μοντέρνα όρχήστρα. Έτσι π.χ. στήν έκτέλεση του *Andante* τής Πέμπτης συμφωνίας του Μπετόβεν, δέ μπορούμε ν' άντιληφθούμε τή κανονική μέμηση τής μελωδίας τών έγχόρδων, πού παίζεται από τά ζύλινα όργανα· κι οι άδαιές κατηγορούν γι' αυτό τό Μπετόβεν: «Ήταν έντελως κουφός τότε, λένε, και δέ μπορούσε ν' άντιληφθεί ότι τά έγχορδα παίζοντας φόρτε, εκμυθενίζουν τόν ήχο τών ζυλίνων.» Ή πραγματικότητα όμως είναι ότι στήν εποχή του Μπετόβεν, άκούογταν έντελως ξεκάθαρα, στό μέρος αυτό ή μελωδία τών ζυλίνων, γιατί ή πρώτη όργανική ομάδα τής όρχήστρας (τά έγχορδα) δέν είχε άκόμη πολλαπλασιαστεί τόσο άσκεφτα κι έπιζήμια γι' αυτό του είδους τή μουσική.

Ή άλήθεια είναι ότι, από τό 1910, πάνω—κάτω, οι μουσικοί διαπιστώνουν πώσο μιά τόσο ογκώδης μάζα

έγχόρδων ζήμιανε τήν ανάλαφρη χάρη ὀρισμένων Εργων τοῦ 18ου αἰῶνα, καί γι' αὐτό συνηθίζου ἀπό τότε στίς Παρισινές Ἰδιῶς συμφωνικές ὀρχήστρες, νά ἐλαττώνου τόν ἀριθμό τῶν ἐγχόρδων ὅταν παίξου Μότσαρτ ἢ Χάυντ. Σέ τι ἀναλογία ὅμως τόν μειώνου; Γιά νά μή μιλήσουμε παρά μόνο γιά τά βιολιά, τά περιορίζου σέ 12 πρῶτα καί 12 δευτέρα, ἀντί γιά 16 καί 16, καί μένου ἱκανοποιημένοι ἀπ' αὐτή τήν ἀσημαντή μείωση, ποῦ ὑποχρεώνει, στά φόρτε, ἕνα φτωχό φλάουτο ν' ἀντιμετωπίζει 24 βιολιά!

Ὅσο γιά τό Μπετόβεν, τό Σομπερτ, τό Σούμαν, τό Βέμπερ καί πολλούς ἄλλους, ἐξακολουθοῦν νά τοῦς ἐπιβάλλου ὅλα τά ἔγχορδα τῆς βαγκνερικῆς ὀρχήστρας χωρίς τήν παροικιή μείωση.

Θά νόμιζε κανεῖς ὅτι οἱ μαέστροι δέν ἔχου ὄυτε καν τή στοιχειώδη περιέργεια, γιά νά μή νιώθου τήν ἀνάγκη νά μάθου, εἴτε ἀπό τά σύγχρονα μέ τοῦς κλασικούς ἢ ρομαντικούς συνθέτες ντοκουμέντα, εἴτε ἀπό τά μουσικολογικά συγράμματα τῆς ἐποχῆς μας, ποίος ἦταν ὁ ἀριθμός τῶν διαφόρων ἐγχόρδων ὀργάνων στίς ὀρχήστρες ποῦ χρησιμοποιοῦσαν οἱ συνθέτες αὐτοί.

Γιά νά μήν κουράσω τοῦς ἀναγνώστες μου μέ τήν παράθεση ἑνός σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἀπό σχετικά ντοκουμέντα, θά περιοριστώ νά θέσω ὑπ' ὄψη τους στό ἐπόμενο φύλλο, τρία ἀκριβέστατα διδόμενα, πολῶ χαρακτηριστικά κι ἐξαιρετικά σημαντικά γιά τήν ἀπόλυτη σύμπτωσή τους:

(Συνεχίζεται)